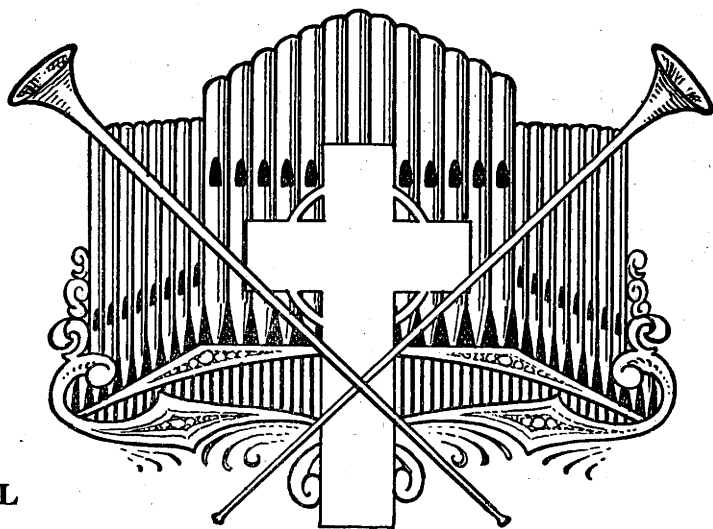


# TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV



APRIL

1928

TREDJE ÅRGÅNGEN.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA  
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÅSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: *STJÄRNORP*, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: *GLEERUPS FÖRLAG, LUND*

---

---

### *Innehåll:*

Kyrkoherde *F. M. Allard*, Örtomta: Har Luther komponerat flerstämmig sång? — Arkitekt *Erik Fant*, Stockholm: Västra Tollstads kyrkas restaurering. — Musikdirektör *Fredrik Hjort*, Göteborg: Högre och lägre organistexamen. — Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspressen. II. — Kyrkosångens Vänners årsredogörelse för verksamheten år 1927. — Meddelanden. — Från stiftens.

---

---

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4: 50.

# Innehållsförteckning.

## Uppsatser.

	Sid.
A. Adell: Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspressen .....	43, 58
— » — Matteuspassionen i Leipzigs Thomaskyrka .....	67
— » — Kyrkomusikaliskt från Köpenhamn .....	98
A. Adell, K. Peters: De-tempore-principen i högmässan .....	82
F. M. Allard: Har Luther komponerat flerstämmig sång? .....	49
— » — Michael Praetorius Creutzburgensis .....	86
— » — Johann Walther .....	129
— » — Den polyfona tonsatsen i Kyrkans gudstjänst .....	177
G. Aulén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning .....	17
B. Cnattingius: Medeltida textil konst .....	181
S. Dahlquist: Instruktionskursen i kyrklig konst och kyrkovård i Örebro den 25—28 juli 1928 .....	137
J. A. Eklund: Till högmässa .....	1
E. Fant: Västra Tollstads kyrkas restaurering .....	52
R. Forssman: Körtledarkursen i Motala .....	127
A. E. Friedlander: Den evangeliska diktningen inom den reformerta och lutherska kyrkan i Frankrike .....	101, 113, 133
— » — Franska evangeliska sånger i svensk översättning .....	135, 147, 164
D. Glimborg: Introitus- och gradualcyklarna .....	41
F. Hjort: Högre och lägre organistexamen .....	55
W. Huus-Hansen: Musikken i gudstjenesten .....	182
Kyrkomusiker: Något om psalmvalet vid högmässan .....	142
E. Liedgren: Psalmundervisning .....	161
G. Lizell: U. L. Ullman och det svenska gudstjänstlivet .....	8
C. A. Moberg: Kyrkomusikaliska begreppsbestämningar .....	27
— » — Kyrkomusikalisk forskning och praxis .....	70
P. Nilsson: Lovoffer .....	1
K. Peters: Ett svenskt hymnologiskt standardverk .....	33
— » — Credo (till musikbilagan) .....	42
— » — Den svenska reformationstidens gudstjänstliv .....	65
— » — De liturgiska färgerna .....	118
G. Rosendal: Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur .....	38, 107, 150
A. Runbäck: Gamla orglar och nya .....	36
— » — Orgelns användning vid gudstjänsten .....	91
— » — Något om disponering av mindre orglar .....	123
J. Smend: Evangelisk tysk kyrkomusik i nutiden .....	10
H. Weman: J. S. Bachs Juloratorium .....	15
— » — Musikaliska Akademiens organistkurs och körtledarkursen i Upsala .....	139
— » — Utgångstycket .....	145, 166
D. Ahlén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning .....	21
— » — Den sextonde tyska Bachfesten .....	169
— » — Palestrinakören .....	184

## Redogörelser och större meddelanden.

	Sid.		Sid.
Tvenne allmänna kyrkoböner .....	81	Stockholms Kyrkomusikerförening ..	64
Apostolikum och dess ingress .....	155	Maria kyrkokörs jubileum .....	78
6:e allm. kyrkosångsmötet i utlandspressen .....	43, 58	Vimmerby kyrkokör .....	191
Kyrkosångens Vänner ....	16, 30, 61, 191	I kyrkomusikfrågan: genmäle och svar (J. Nyvall, C. A. Moberg, A. Adell) .....	156, 188
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening .....	31, 143, 191	1697 års koraltalmbok .....	191
Sveriges Kyrkosångsförbund	16, 31, 79, 191	Koralnämnden .....	143

	Sid.		Sid.
<i>Nytt svenskt preludieverk</i> .....	128	Palestrinakören .....	100, 144, 184
<i>Samlingsverk: Praetorius</i> .....	32	<i>Norge: Organistfor. 7:e landsmöte</i> ..	13
Scheidt .....	191	Liturgisk nämnd .....	77
<i>Körledarekurser: i Motala</i> .. 64, 79,	127	<i>Finland: Kyrkosångssträvanden</i> .....	29
i Upsala .....	139	Kyrkosångsfest i Helsingfors ...	78
i Ljungskile .....	187	Utställning av kyrklig konst ...	144
<i>Kurs i talteknik i Karlstad</i> .....	186	Kyrklig sångfest i Gamla Wasa ..	144
<i>Instruktionskurs i kyrklig konst och</i>		Kyrkomusikdagar i Helsingfors ..	160
kyrkvård i Örebro .....	137	Svenska kantor-organistföreningen	190
<i>Utställningar: av kyrkokonst i Örebro</i>	78	Svenska kyrkosångsutskottet ...	190
av kyrklig textil konst i Stockholm	185	<i>Tyskland: Tysklands evangeliska kyr-</i>	
<i>Striden om Viklaumadonnan</i> .....	189	kosångsförbund .....	32, 112
<i>Nya orglar</i> .....	112, 143, 160	Kyrkomusik i Leipzig .....	67
<i>Prenumerationsanmälan</i> .....	192	16:e Bachfesten i Kassel .....	112, 169
<i>Danmark: Ny preludiesamling</i> .....	78	<i>England: Handboksfrågan</i> .....	140
Kyrkomusik i Köpenhamn .....	98		

### Recensioner.

	Sid.		Sid.
<i>S. Appelquist: Vår sång (Adell)</i> ....	76	<i>G. Jeanson och J. Rabe: Musiken ge-</i>	
<i>G. Aulén: Liturgiska förnyelsesträvanden</i>		nom tiderna (Rosendal) .....	76
och evangelisk kristendom		<i>Kyrklig sång (Adell)</i> .....	174
(Peters) .....	46	<i>Körkompositioner för blandad kör</i>	
<i>E. Berglund: Om predikan (Rosendal)</i>	153	(Adell) .....	174
<i>A. Branting och A. Lindblom: Medeltida</i>		<i>E. Leufvén: Upplysningstidens predikan</i>	
vävnader och broderier i Sverige		(Rosendal) .....	108
(Cnatingius) .....	181	<i>E. Liedgren: Svensk psalm och andlig</i>	
<i>Y. Brillioth: Studier i nutida anglikansk</i>		visa (Peters) .....	33
förkunnelse (Rosendal) ..	153	<i>G. Lindberg: Johannes Rudbeckius</i>	
<i>S. Dahlquist: Vanlig skrud och prydnad</i>		som predikant (Rosendal) .....	40
(Peters) .....	118	<i>Melodier till Svenska Mässan (Peters)</i>	77
<i>K. Englund: Bachstudiet (T. A—d)</i> ..	188	<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Choral-</i>	
<i>J. Foss: Organist- og Kantor-Embederne</i>		kalkantaten till Liedern Paul Ger-	
i København (Adell) ....	48	hardts (Adell) .....	176
<i>N. Fransén: Liturgia suecana, II. Årke-</i>		<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Chor-</i>	
biskop Laurentius Petri d. ä:s gudstjänst-		gesänge alter protestantischer	
ordning (Peters) .....	65	Meister (Adell) .....	175
<i>B. R. Hall: Biskop Johannes Rudbeckius</i>		<i>D. Olson: Körsånger för kyrkoårets</i>	
Predikningar (Rosendal) 40		högtider (Adell) .....	174
<i>O. Hippel: Studier till predikans historia</i>		<i>R. Otto, G. Mensching, R. Wallau: Li-</i>	
under nyromantiken (Rosendal)		turgische Blätter (Adell) .....	76
.....	109	<i>B. Ozenstierna: Rösterna av en som ropar</i>	
» — Det kristologiska problemet		i öknen (Rosendal) .....	153
under nyromantiken (Rosendal)		<i>G. O. Rosenqvist: Kyrkans förkunnelse</i>	
.....	109	och nutidsläget (Rosendal) ....	153
» — Om den kyrkligt religiösa brytningen		<i>D. Rudin: Något om de rytmiska koralerna</i>	
under 1800-talets andra hälften		(Allard) .....	187
(Rosendal) .....	109	<i>R. Will: Le Culte. Etude d'Histoire</i>	
<i>K. Hult: Johannes Rudbeckius (Rosendal)</i>		(Rosendal) .....	159
.....	40	» — Le Culte mystique (Rosendal)	159

### In Memoriam.

	Sid.
Kantor <i>Amandus Svensson, Ö. Eneby</i> .....	16

### Musikbilaga.

	Häfte.		Häfte.
<i>H. Albert: Jag är, o Herre, i din makt</i>	9	<i>K. Peters: Credo (Nicenum), bearbet-</i>	
<i>J. Morén: Motett på Botdagen</i> .....	3	ning efter 1697 års Koralbok ..	3

## Körledarkurs i Motala

den 18—28 juni i sommar. De praktiska övningarna i kördirigering, tonbildning m. m. ledas av Musikdir. Ad. Andrén, Örebro. Musikdir. N. Kjellberg, Motala, leder övningar i det gudstjänstliga orgelspelet. Föreläsningar i liturgik hållas av Teol. Lic. K. Peters, och Kyrkoherde F. M. Allard föreläser om: »Den ev. körsången från Luther till Bach.»

*Kursen är avgiftsfri.*

Mat och logi c:a 4:50. Anmälan före 15 maj till

Kantor D. HEDBOR, Tranås.

### Meddelanden.

**Redaktionens adress** är, såsom förut meddelats, tills vidare komminister Knut Peters, Hästholmen.

#### Kyrkomusikkurser vid seminarierna?

Vid sitt sammanträde den 23 febr. satsade sig Musikaliska akademien även med kyrkomusikerfrågan.

För att tillgodose kravet på tillgång till examinerade kyrkomusiker har akademien tänkt sig anordnandet av sommarkurser vid folkskoleseminarier med mål, att organistexamen skall kunna avläggas ungefär samtidigt med folkskolläroarexamen. För att vinna någon erfarenhet rörande det resultat i utbildningshänseende, som kan påräknas av en sommarkurs, beslöt akademien att för anordnande innevarande år av en till Uppsala förlagd försökskurs för utbildande av kyrkomusiker hos k. m:t hemställa om ett anslag av 3,000 kronor.

**Anslag till kyrkokör.** Norrbärke församling (Smedjebacken med omnejd) har för i år beviljat sin kyrkokör ett anslag av 300 kr. Kören har i c:a 15 år sjungit å de stora högtidsdagarna utan något slags ersättning. Därjämte beviljade församlingen en gratifikation av 300 kr. åt sin organist, dir. C. Brodin, för dennes »för-

tjänstfulla arbete med komponerandet och inösvandet av kantaten till kyrkans invigning i fjol höst».

**Till att avlägga prov** för organistbefattningen vid Allhelgonakyrkan i Lund har kyrkorådet bland de sökande kallat musikdirektörerna A. O. Assar, Lund, O. Mellander, Lund, och K. Ekberg, Malmö, samt organisten D. Wennström, Lund. Proven äga rum den 1, 8, 15 och 22 april.

**Kantorsval.** Till kantor i Dalby pastorat valdes den 11 febr. den i 3:e förslagsrummet uppförde kantor Åke Svensson, Gärdslov, med 347 av 401 avgivna röster. I S:t Görans församling, Stockholm, valdes den 26 mars till kantor och kördirigent den i 1:a förslagsrummet uppförde musikdir. Hildor Lundvik, Stockholm, med 675 av 773 avgivna röster. Till klockare i Engelbrekts församling utsågs samma dag med acklamation musikdir. David Åhlén, Stockholm. Till kantorer vid förenade tjänster ha valts: i Edsele E. Jacobsson; i Fjärås E. Svensson, Hjorted; i Grolanda G. H. Pamp därstädes; i Lena I. Svensson, Moshult; i Herrestad G. Andersson, Kastlösa.

### Från stift.

**Linköpings stift.** *Linköpings domkyrka.* För 1928 har följande plan fastställts: Fastlagss.: Morén: Se, vi gå upp till Jerusalem; Vittoria: Improperierna. Botd.: Palestrina: O gode Jesu; Morén: Var mig nådig. Palms.: Kyrie eleison. Långfred.: I. Widéen: Vi för koret ödmjukt falla; Hassler-Bach: O, huvud, blodigt, sårat. Påskd.: Krist är uppstånden (från 1100-talet); Fryklöf: Påsksång. 2 Bönd.: Morén: Given åt Herren ära och makt; på

e. m.: Norén: Martin Luther, Guds man. Pingstd.: O. Olsson: O, du helga ande, kom till oss in. 4 Bönd. Cederwall: Det är en kostelig ting. Allhelgonad.: Lundell: Lid och umgäll. Adventss.: Vogler: Hosianna. Juld.: otta: Ett barn är fött på denna dag (barnkör); Widéen: På krubbans strå. Högm.: Lotscher: Ära vare Gud; Morén: Var kristtrogen. Nyårsd.: Pachelbel: På Gud och ej på eget råd. Trettonded.: Olsson: En stjärna gick på himlen fram.

(Forts. å omslagets 3:e sida.)



## Har Luther komponerat flerstämmig sång?

Den allmänna uppfattningen av Luthers musikaliska begåvning och hans strävanden i »Fru Musicas» tjänst torde före reformationsjubileumsåret ha varit, att han ansetts som en stor musikälskare och därefter jämte en framstående musikkännare, som även praktiskt utövade denna konst. Dock har man särskilt från romerskt håll velat hävda, att han icke framträtt såsom komponist. I denna artikel blir nu ej fråga om huruvida han uppfunnit de melodier, på vilka hans psalmer sjungits, utan om han överhuvud kunnat komponera flerstämmig sång, och om han verkligen efterlämnat någon dylik.

Vi måste först göra klart för oss den musikaliska miljö, i vilken Luther levde, helst som denna var väsentligen olik vår tids förhållanden. Bland oss väcker det alltid en viss smickrande uppmärksamhet, om i synnerhet en »lekman» träder fram som kompositör. Annorlunda var det då. »Det låter nästan sagolikt», säger prof. Hermann Abert i sin artikel »Luther und die Musik» (Verlag der Luther-Gesellschaft 1924), »huru mycket musik officiellt och privat lärdes och bedrevs vid de tyska högskolorna på 1500-talet». I ett brev till rådsherrarna i alla Tysklands städer av år 1524 skyntas detta faktum, i det att Luther där omnämner, att ej blott språk och historia skulle man vid högskolorna inhämta utan ock sjunga samt lära sig musica jämte all matematica. Musikens studium betraktades härigenom ej såsom en specialuppgift, som blott tillhörde de blivande konstnärerna, skilt från andelivet överhuvud, utan den var faktiskt »ett bland de många uttrycken för en grundstämning, som

behärskade hela tidens andeliv». (Abert). Denna tid skilde ej på fackmusici och dilettanter, ej heller på folk- och konstmusik i samma mening som nu. Folkmusikens skapare påträffas ej uteslutande bland fackmusikerna utan kanske allra mest bland dilettanterna. Konstmusiken var besläktad med tidens konsthantverk. Det gällde icke så mycket skapandet och inspirationen utan förnämligast det gedigna arbetet. Formen var den kontrapunktiska satsen med sina självständigt gående stämmor. »Den dåvarande dirigenten hade ingen fast kör, ingen ständig orkester till förfogande, med vilken han på ett högt podium gav en konsert för publiken, skild från densamma genom en hög estrad, utan han kallade sina medhjälpare tillsammans från alla håll, från hem och verkstad, och dirigerade ej vad vi gemenligen kalla en konsert, utan höll, för att tala med Luther, 'med de sina en musicam'. Redan detta uttryck säger tydligen ifrån, att musiken denna tid ej var en offentlig utan en rent intern angelägenhet. Musiken trädde ej såsom nu fram inför folket, utan levde *mitt inne* i det samma.» (Abert).

Skulle vi på Luthers tid framställt vår fråga, om han komponerat flerstämmig sång, hade den nog icke rönt den uppseendeväckande och smickrande uppmärksamhet efter den tidens sätt att se saken, som den tvivelsutan skulle göra och väl också gör i våra dagar.

Man har ofta med allt erkännande av Luthers kyrkomusikaliska betydelse velat av hans smickrande ord om en av Senfls motetter draga den slutsatsen, att han alls icke för-

mådde komponera en motett<sup>1</sup>. Yttrandet ang. Senfl lyder, som be-  
kant: »Eine solche Mutete ver-  
möchte ich nicht zu machen, wenn  
ich mich auch zureissen sollte, wie  
er dann auch wiederum nicht einen  
Psalm predigen könnte als ich.»  
Men yttrandet behöver nog icke  
pressas ända därhän, som om  
Luther kände sig oduglig till att  
skriva motetter utan i st. så fattas,  
som om han i ett sådant värv kände  
sig Senfl vida underlägsen. Åtskil-  
liga andra uttalanden bekräfta en  
sådan tolkning. I tidskr. Siona 1917  
fästes uppmärksamheten å ett av  
d:r Anton i hans broschyr »Luther  
und die Musik» anført, hittills föga  
beaktat vittnesbörd av Luthers vän  
och husläkare Ratzeberger i hans  
skrift »Von D. Lutheri Schwachheit  
und Erquickung und Belustigung  
durch die Musikam». Stället lyder:  
»Vermerkt er (Luther) aber biswei-  
len an einem neuen Gesang, dass er  
falsch abnotieret war, so setzte er  
denselben ab uff die Linien und  
rektifizieret ihm in continenti» (i  
sammanhang). Luther var alltså i  
stånd att genom sammanställande  
av de särskilda stämmorna i parti-  
tur finna och rätta ett uppkommet  
fel och intresserade sig så livligt för  
saken, att han gärna underkastade  
sig denna möda. Man har också  
pekat på att han även förstod att  
till en flerstämmig sats föga ännu  
en stämma, och det så, att stycket  
»korrigerat och förbättrat» kunde  
föra en musikkritiker bakom ljuset.  
Detta framgår av ett brev från Co-  
burg d. 15/8 1530 till J. Agricola, av  
vilket här meddelas ett utdrag: Ve-  
rum mitto hic ad vos causa exercitii  
vestri cantionem quandam. Cum  
enim quatruiduo neque legere neque  
scribere mihi liceret, forte in cloaca  
inveni chartam, in qua vetus hæc can-  
tilena tribus vocibus erat composita,

quam ego expurgavi, correxi et emen-  
davi, adjecta voce quarta, et textum  
subito finxi: hoc scilicet consilio  
valde vellem vestrum Capellanum M.  
Georgium fallere, ut eam cantionem  
a vobis ad me missam, tanquam  
novam Augustæ pro adventu Cæsa-  
ris et Ferdinandi e cantaria editam,  
acciperet. Spes est autem, eum fal-  
lere posse, si vos aliquantulum mihi  
eam laudabitis, præsertim quod  
audieritis simplicitatem in ea mul-  
tis probari, porro textum reliquum  
vos esse missuras. Si mihi placere  
senseritis, tum ego hæc omnia illi  
mittam, et, si res successerit, ut  
istum bonum criticum et Momum  
musicæ in tempestivum fefellerò,  
perpetuo ei ademerò auctoritatem  
judicandæ musicæ, qua non parum  
sibi placet. Forte et hinc Sirenes  
aliquot excutiemus. Fac igitur hic  
officium tuum, et hanc rem gnavi-  
ter cura. — — Luthers skojfriska  
humor förnekar sig då sannerligen  
icke.

Slutligen må även här erinras  
om hans allbekanta livfulla skild-  
ring av den kontrapunktiska stilen  
i företalet till Johann Walthers  
»Lob und Preis der himmlischen  
Kunst Musica» av år 1538. Där he-  
ter det: »In der Musik ist vor allem  
das seltsam und zu verwundern, das  
einer eine schlichte Weise oder Te-  
nor hersinget, neben welcher 3, 4,  
5 Stimmen auch gesungen werden,  
die eine solche schlichte Weise oder  
Tenor gleich als mit Jauchzen rings-  
herum spielen und springen und  
mit mancherlei Art und Klang die-  
selbe Weise wunderbarlich zieren  
und schmücken und gleichwie einen  
himmlischen Tanz reihen führen,  
freundlich einander begegnen und  
sich gleich liebenden Herzen um-  
fangen, also diejenigen, so solches  
ein wenig verstehen und dadurch  
bewegt werden, dass nicht Seltsa-

<sup>1</sup> W. Bäumker: Das kath. deutsche Kirchenlied I sid. 20.

mers in der Welt sei, denn ein solcher Gesang mit vielen Stimmen geschmückt.» Härom säger Abert: »Detta är den äkta konstnärliga, levande och ingalunda skolastiska uppfattningen av kontrapunkten, som också ännu kan vara till stor nytta för nutidens musikelever.» Luther förstod också att skilja mellan det skapande geniet och den efterbildande talangen, då han om nederländaren Jasquin de Préz säger: »Er ist der Noten Meister, die haben es machen müssen, wie er wollte, die andern Sangmeister müssen es machen, wie es die Noten haben wollen.»

De anförda citaten bestyrka sålunda, att Luther kunde rätta fel genom sammanställande i partitur, tillfoga en fjärde stämma till en trestämmig sats, att han hade blick för det livliga samspelet stämmorna emellan, och att han väl kunde skilja musikgeniet från musikedletanten. Allt detta är ju förutsättningar för möjligheten, att han också själv skulle kunnat skriva en motett, även om detta måhända ej skulle ha varit hans särskilda nådegåva.

Man har också fört fram den frågan, om vi ej hava kvar även en av honom komponerad motett. Under reformationsminnesåret fördes denna tanke fram i diskussionen av Kreuzkirchekörens ledare i Dresden, prof. O. Richter. Han utgav då en skrift: »Non moriar sed vivam, 4-stimm. Mottensatz des Reformators» (Breitk. u. Härtels Verl. 1917). Min framställning stöder sig nu på W. Herolds relation härav i Siona 1917 sid. 127.

Luther, som vistades på Coburg under den avgörande riksdagen i Augsburg 1530, skrev då sitt berömda brev till Ludwig Senfl och bad honom sända sången *In pace in id ipsum*. Zwickaukomponisten Da-

vid Köhler berättar i tenorhäftet av sina i Leipzig 1554 tryckta »Zehen Psalmen Davids des Propheten», att Senfl som svar sänt honom sången *Non moriar sed vivam et narrabo opera Domini* (Ps. 118: 17). Därmed ville han övertyga Luther, att Gud ännu länge ville bevara honom för sin kyrka. Luther var denna kritiska tid stadd i svåra anfäkningar, och musiken var honom en rik tröstekälla.

Nu är det fråga, huruvida denna Senfls motett finnes kvar eller icke. I Zwickauer Ratsschulbibliothek finnes ett skadat exemplar, signerat L. S. (Ludwig Senfl) till texten *Non moriar*. Men så finnes det också ett annat *Non moriar*, som R. von Liliencron på sin tid trodde vara det rätta av Senfl. Teodor Kroyer har jämfört de båda motetterna och funnit den senare alltför enkelt satt för att vara av Senfl, alltför homofon och i ytterstämmorna ej särdeles konstmässig. Snarare verkar denna motett, som vore den skriven av J. Walther. Den förra motetten tyckes däremot av inre grunder härleda sig från Senfl.

Av de anförda skälen synes det knappt troligt, att Senfl skrivit båda dessa motetter men väl den förstnämnda. Men varifrån härstammar då den andra enklare?

Frågan blir klarare belyst, när man erfar närmare om fyndorten för densamma. Den återfinnes bland en del inflickade latinska sånger i ett gammalt drama »Lazarus» från år 1545 av Joachim Greff. Han skriver där: »Und auff den allerletzten Epilogum *Non moriar sed vivam D. Martini Lutheri IIII vovum aus seinem schönen Confite-mini. Das selbig stückerlein, weils kurtz und nicht so gar gemein ist, hab ichs allhie an diese Aktion auch mit drucken lassen . . . Folget, Non moriar sed vivam D. M.*

L.» I anledning härav tar Kroyer uttrycket efter orden och betraktar denna i Greffs drama inflickade latinska sång som *Luthers egen komposition!*

Stödjande sig på Kroyer har nu senast prof. Richter utgivit denna sats såsom Luthers eget verk. Han sätter vidare påståendet om Luthers författarskap i inre sammanhang med Luthers dåvarande stämning. Kroyer hade även erinrat om vad Andreas Poach (Allg. deutsche Biographi Bd. 26 s. 325 ff.) yttrar i sin skrift »Vom christlichen Abschied aus diesem sterblichen Leben des lieben teuren Mannes Matthei Ratzenbergers». Han säger: »Med texten Non moriar sed vivam har D. Martinus Luther ock tröstat sig i sin anfäktning, då riksdagen ägde rum i Augsburg 1530 och åtskilliga av motparten läto sig förnimma. De ville offra liv och gods för att utrota den lutherska läran. D. Martinus har också samma tid å Coburg på slottet i en kammare med egen hand skrivit samma vers Non Moriar . . . på väggen och noterna däröver. Själv har jag ännu så sent som år 1550 sett det och med min hand därunder skrivit *Dextera Domini fecit virtutem*, varvid jag också genom Guds nåd vill förbliva.» I samma anda berättar Matthesius i sin 9:de predikan över Luthers liv bl. a.: »Denna underbart vackra vers har han (Luther) med sin egen hand skrivit på alla väggar och ofta sjungit jämte antifonen *in pace in id ipsum.*»

Jag har ej sett någonstades, att det Kroyer-Richterska antagandet vunnit odelat gillande. Men ingen har numera heller påstått och kan omöjligen med föreliggande fakta påstå, att det vore alldeles omöjligt. Man vet ju, huru vid denna tid det stundom hände, att någon utgav sin komposition för att vara en erkänd mästaress och så skaffa den anseende. Detta ansågs ej omoraliskt. Det kunde ju ock vara frestande för Greff att påbörda Luther att ha skrivit denna tämligen obetydliga motett för att i slutakten av Lazarusdramat komma med en liten affekt för publiken, om den nu vid denna tid, då Luthers namn var känt i hela kristenheten, på grund av anförda förhållanden tog det vidare åt sig. Men å andra sidan skulle det ej förundra, om den oroliga stämning, som behärskade Luther på Coburg, då bud gingo av och an med underrättelser om riksdagen, och den därav följande slitningen mellan fruktan och hopp just bildade en psykologisk förutsättning för att stämningen skulle utlösa sig, ja varför icke även i utförandet av en mot konstnärlighet strävande flerstämmig tondiktning. Kanske detta »förstlingsförsök»(?) av den store mannen förråder en gåva att kontrapunktera musik, en nådegåva, som aldrig fick komma till utveckling, undanträngd som den blev av många ännu härligare nådegåvor hos detta skapande geni? Sådant är icke utan exempel även hos stora snillen. F. M. Allard.

## Västra Tollstads kyrkas restaurering.

Som bekant nedrevos under senare delen av 1700-talet och förra hälften av 1800-talet ett mycket stort antal medeltidskyrkor. Dessa

härstammade ofta från 1100-talet, således från den tid, då kristendomen först fick fast fot i våra bygder. En synnerligen intressant samling

avritningar, utförd av Elias Brenner 1670, visar, att samtliga kyrkor i Aska, Lysing och Göstrings härader ännu vid denna tid kvarstodo i sitt medeltida skick, några få dock med senare uppförda tillbyggnader.

Orsaken till rivandet var i en del fall, att byggnaderna, i synnerhet om de varit av trä, voro i det närmaste fallfärdiga. Oftast var dock anledningen kravet på ökat utrymme. Denna tid utmärktes ju av en särskilt stor kyrksamhet, och det fordrades av var och en att regelbundet besöka gudstjänsterna. Slutligen inverkade också de nya idéer, som under »upplysningstiden» spredos i landet och vilka ej kunde tolerera något, som härstammade från medeltidens »mörker».

De nya kyrkorna byggdes därför så stora, att praktiskt taget hela församlingen kunde få rum inom det nya templets väggar. Den då härskande smakriktningen brukar kallas nyklassicismen och omfattar i Sverige den gustavianska och Karl-Johansepokerna, vilka motsvara Louis XVI och Empire-tiden i Frankrike. Den allmänna smaken var då starkt inriktad mot antiken, och medeltidens byggnadskonst föraktades djupt även av konstnärerna. Gustaf III:s framstående arkitekt Erik Palmstedt kallar sålunda stora katedraler, som vi beundra och älska, för »gotiska skråv». Karakteristiskt för tiden är även, att Gustaf III på fullt allvar lät göra projekt för nya klassiskt utformade kyrkor i Stockholm å platsen för såväl Storkyrkan som Riddarholmskyrkan, vilka bägge skulle rivras.

I Västra Tollstad fanns en liten romansk stenkyrka, försedd med korabsid, en anordning, som är typisk för de äldsta medeltidskyrkorna. Den hade också ett resligt torn, liknande det i Bjälbo, fast smäckrare. Spiran var byggd 1634

och ersatte då troligen en avbrunnen äldre. En i kyrkan förvarad uppmätning ger oss en god bild av denna lilla harmoniska byggnad (även avbildad i nyssnämnda ritningssamling). Man kan uppskatta sittplatsernas antal i denna kyrka till c:a 170 st.

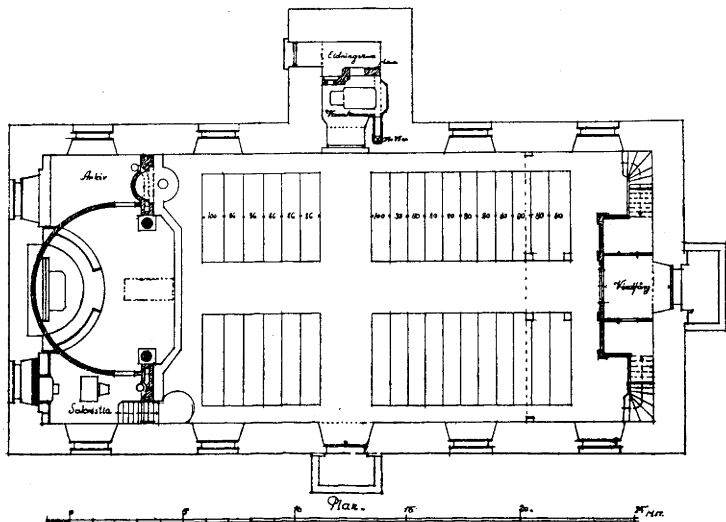
Redan år 1783 uppkom emellertid i församlingen frågan om byggande av en ny kyrka, men strandade då av ekonomiska skäl. Vid en visitation 1827 påpekade ånyo biskop Wallenberg behovet av en ny kyrka, som motsvarade tidens krav. Dessförinnan hade emellertid frågan varit mycket omdiskuterad inom församlingen. Man hade bl. a. tänkt på att iståndsätta Alvastra klosterkyrka och förhört sig om möjligheten att få statsbidrag till ett sådant företag. Några utsikter därtill torde dock ej ha funnits. Vidare var det ifrågasatt att bygga gemensam kyrka med Heda, vilket t. o. m. var beslutat av en stämman, men beslutet hävdes av en senare. 1837 fattades emellertid beslut om nybyggnad. Ritningen härtill blev godkänd av K. M:jt i januari 1839, och grunden började läggas 1840. Först 1841 efter påsk revs den gamla kyrkan. Nedre delen av tornet fick emellertid kvarstå för att användas som vapenhus till en sidoringång.

Den nya kyrkan fullbordades 1843. Dess längdriktning var vinkelrätt mot den gamla d. v. s. i norr och söder. Ritningarna hade uppgjorts av J. Carlberg, en ganska okänd arkitekt, och byggmästare var ekonomidirektören A. B. Nyström, som förut gjort skisser, vilka sändes till Överintendentsämbetet och där blevo omarbetade av Carlberg. Denna nya byggnad motsvarade helt säkert tidens krav på ett stort, ljusst och glatt kyrkorum. Sittplatser funnos för c:a 540 personer,

och gångarna voro så spatiöst tilltagna, att ytterligare ett par hundra ståplatser kunde beredas. Sakristia eller vindfång voro ej planerade från början. Den förra blev emellertid inrymd i tornet, och ett vindfång tillkom troligen samtidigt som läktaren och orgeln byggdes 1846.

Arkitekturen har en redig och kraftig empire-karaktär, men det hela lider av en viss torka. Rummet är täckt med ett tunnvalv av trä enligt tidens sed. Stenvalv före-

mitt. Enligt stämmobeslut den 28/4 1841 fick byggmästaren i uppdrag att i stället insätta två stycken på sidorna. Någon rikare altarpriodad fanns ej från början. Den bestod blott av ett ganska puritanskt kors och en arkitektonisk indelning av altarcvällen. I slutet av 1850-talet skänktes emellertid en altartavla av kapten Rosin på Alvastra. Tavlan målades av A. G. Engman och föreställer himmelsfärden. Den var emellertid svår att se, då man blev



V. Tollstad. Plan för restaurering.

komma praktiskt taget aldrig under denna period. Stora rundbågade fönster på tre sidor gävo en så övermåttan kraftig belysning, att kontrasten mot den gamla kyrkan, som blott hade två fönster på södra sidan och ett i väster, måste för församlingen syntas överväldigande. Rummet förlorar dock därigenom den lugna, slutna karaktär, som vi numera återigen begära av en gudstjänstlokal. I synnerhet besvärande för åhörarnas ögon måste de två stora fönstren på fondväggen varit. På den ursprungliga ritningen finns dock blott ett fönster på korväggens

bländad av ljuset från de nyssnämnda fönstren. Inredningen har för övrigt en lugn och god klassisk hållning, och man är tacksam, att det för våra landskyrkor så typiska slutna bänksystemet fortfarande användes. Först ett par, tre årtionden senare blevo de senare så vanliga oroliga öppna bänkarna med sina ofta rent groteska gavlar i en sorts kvasigotik på modet. Det finns väl knappast någonting, som i så stor utsträckning har spolerat den lugna stämningen i våra kyrkor som dessa möbler, vilka sakna all tradition och värdighet. Det möter som bekant

inga som helst svårigheter att göra bänkar av den slutna typen lika bekväma som helt nya, om man blott med några enkla grepp ändrar deras konstruktion utan att förgripa sig på utseendet. Så har skett i V. Tollstad.

När det 1925 beslöts att restaurera kyrkan, ville man alltså bibehålla rummets lugna hållning men om möjligt samtidigt söka få bort den ödsliga stämning, som den flacka belysningen och de alltför kraftigt tilltagna måtten skapade.

Även ur uppvärmningssynpunkt var det ett intresse att minska rummets väldiga volym.

Man har sökt ernå en lösning av detta problem genom inbyggande av ett absidformat kor, som skjuter in i kyrkan lika långt som orgelläktaren å dess andra sida. Härigenom har god jämvikt erhållits, fast man förgripit sig på de ursprungliga proportionerna. Genom denna anordning blevo fyra fönster förbyggda, och kyrkan upplyses nu av sex fönster, vilket är fullt tillräckligt även för att giva ljus åt den ej direkt belysta korabsiden. Denna har i sin formgivning ganska strängt anpassats till kyrkans Karl-Johans-stil. Triumfbågen flankeras av två kolonner. På dess ena sida har predikstolen sin plats, och på den andra är en liten nisch anbragt, framför vilken den lilla vackra dopfunten från 1600-talet uppställts på ett över golvet upphöjt steg. Altar-

ringen har fått sin öppning på mitten, så att prästen på ett värdigare sätt kan träda fram för altaret. Detta blir också på detta sätt mera betonat, och dess antependium blir ej för ögat avskuret av altarringen.

Utrymmet på sidorna av absiden ha använts till sakristia och arkiv. Den första är i minsta laget, men med hjälp av en ändamålsenlig fast inredning fyller den sitt behov. I den gamla sakristian, som var belägen i tornet, tänkte man göra en varmkammare för varmlufts-uppvärmning, men kaminerna ha tillsvärdare bibehållits.

Även på södra sidan, d. v. s. mitt emot koret, har kyrkorummet något förminskaets genom inbyggande av ett större vapenhus, ersättande ett trångt vindfång.

Restaureringsförslaget uppgjordes av författaren till dessa rader. Denna restaurering torde kunna erbjuda ett visst allmänt intresse. Att resultatet blivit gynnsamt, synes vara en allmän åsikt hos dem, som haft tillfälle att bedöma saken. Ibland alla de kyrkor, som uppförts denna tid, särskilt rikligt i Småland och Östergötland, finns det troligen flera, som skulle kunna tillföras ett större stämmingsvärde genom en likartad behandling. Det har därför i denna tidskrift synts önskvärt att sprida kännedom om detta försök, varav ej så många hittills äro utförda.

*Erik Fant.*

## Högre och lägre organistexamen.

Förslag har av Musikaliska Akademien framlagts om att anordna tvenne examina, en högre och en lägre, för behörighet till organist- och kantorsbefattning.

Då detta förslag innebär en ganska avsevärd förändring av det be-

stående, torde det vara skäl i att närmare granska detsamma, innan det kommer till avgörande.

I 1900 års mycket omtalade petition, som omfattade organisternas examens- och andra förhållanden, utgick man ifrån, att *en* gemensam

examen skulle bilda grundvalen för organisternas kompetens. Denna petition vandrade under flera år omkring på remiss till olika myndigheter och även till domkyrkoorganisterna. I. E. Hedenblad, som då var domkyrkoorganist i Uppsala, föreslog i sitt utlåtande, att *en mindre examen* skulle inrättas för de s. k. förenade tjänsterna, detta särskilt med tanke på de usla lönerna för dessa tjänster. Detta Hedenblads förslag gjorde just intet väsen av sig utan drunknade i mängden av de officiella utlåtandena.

Denna idé om en mindre examen framkom några år senare i kyrkliga kretsar, men då med tillämpning på prästernas examensfråga. Man framhöll, att de många komministerstjänsterna ute på landsbygden icke voro av den art, att det skulle behövas så många års studier och därmed förenade kostnader, som icke i något avseende motsvarade de usla löner, som följde med dessa tjänster. Men frågan om en sådan mindre examen förföll snart nog inför det argumentet, att en sådan anordning skulle *sänka nivån*, vilken omständighet i sin tur skulle inverka menligt på prästerskapets blivande löne reglering. Det ansågs därför klokare att behålla examen, som den var, och, om svårigheter yppade sig, förordade *dispens* från vissa examensfordringar.

Ur de många klockarekommittéernas betänkanden, som sågo dagen mellan åren 1908 och 1920, är det svårt att avläsa, huru dessa kommittéer tänkt sig lösningen av examensfrågan för kyrkomusikererna. Deras yttranden och förslag i detta hänseende är ett vacklande hit och dit och ter sig som ett enda virrvarr, på vilket man kan tillämpa Esaias Tegnér's bekanta ord: det dunkelt sagda är det dunkelt

tänkt! Det spelar för övrigt ingen roll, hur klockarekommittéerna tänkt sig saken, enär hela den s. k. kantorsfrågan gick i kvav vid 1921 års riksdag.

Nu efter snart 30 år kommer Musikaliska Akademien upp med Hedenblads förslag om tvenne examina. Tydligt är, att kunskapsmättet i den lägre examen i vissa avseenden måste *sänkas* för att kunna inringa alla adepterna inom examensskranket.

Frågan är nu, om det kan anses av behovet påkallat att i våra dagar inrätta en mindre examen.

I realiteten bleve det de s. k. förenade tjänsterna, för vilka denna examen skulle utgöra kompetensvillkor. Då f. n. icke mindre än ungefär 1,850 org.-tj. äro förenade med folkskolläraryrkebefattning, eller omkring  $\frac{4}{5}$  av hela kyrkomusikerkåren, så torde det vara förklarligt, att man hyser betänkligheter mot en anordning, som ovillkorligen skulle *sänka nivån* och därigenom även försvåra lösningen av en förbättrad löneställning. En *mindre* examen, som för 30 år sedan möjligen haft fog för sig, kan icke anses ha samma skäl för sig i nuvarande tid, emedan förhållandena äro helt olika mot då.

Med några ord vill jag belysa detta.

Allt sedan mitten av 1890-talet, den tidpunkt, då kyrkorådet började ta hand om förberedelserna för tillsättandet av kyrkomusikertjänsten, hade det blivit kutym, att oexaminerade tillsattes vid förenade platser. Ja, oförsyntheten gick så långt, att man helt enkelt i annonser förklarade, att någon org-examen ej behövdes, om blott den sökande hade kyrkosångarexamen.

Det var bl. a. dessa oegentligheter, som 1900 års petition ville råda bot för, i det att petitionärerna före-



slogo *lagstadgad examen* för alla tjänster.

Sedan den tiden har mycket förändrats och, glädjande nog, till det bättre. Musikintresset har blivit större och trängt djupt ned bland de bredare lagren; den allmänna musiknivån har höjts; musikskolorna skötas i allmänhet mycket bättre än förr; musikundervisningen vid seminarierna har utvecklats allt mer och mer till det bättre; hymnsången har segrande trängt fram och befruktat intresset för kyrkomusiken m. m. Tidsutvecklingen har framalstrat en förbättring, och den, som vill vara fullt rättvis, måste erkänna, att organisterna både i stad och på landsbygden ha betydligt större kvalifikationer för sin uppgift i våra dagar än för ett 30-tal år sedan. Om man jämför annonserna om lediga förenade tjänster i våra dagar med motsvarande annonser för 30 år sedan, då möter oss även härvidlag en betydande skillnad till det bättre för vår tid.

Det förekommer numera ganska sällan, att i annons om ledighet det meddelas, att organistexamen *icke är behövlig*. Dock förekommer det tyvärr ännu, isynnerhet på Gotland, att *klockaren* skall traktera orgeln.

Att i en tid som denna, då varje annan kår i samhället söker förbättra sin ställning genom höjning av kompetensfordringarna, inbilla sig, att kyrkomusikerkåren skall kunna nå samma mål genom sänkning av kompetensnivån, är enfalldigt.

Om nu Musikaliska Akademiens mening med sina tvenne föreslagna examina varit att grunda den *lägre* examen på den nuvarande organistexamen med måhända någon avprutning på kurserna för de högre betygsgraderna och sedan därovanpå inrätta en *högre* examen med tydföljande större kurser och kanske

flera ämnen, så kan man icke undgå att även inför ett sådant förslag ställa sig tveksam.

Det fanns en tid, då till kyrkoherdebefattningarna i en del större städer fordrades högre examen såsom kompetensvillkor. Utom den vanliga prästexamen fordrades högre examen i vissa ämnen inom det filosofiska eller teologiska facket jämte avhandling. Teoretiskt sett kunde det ju anses riktigt, att mera bemärkta platser reserverades för personer med högre lärdom. Men det är icke alltid, som teori och praktik täcka varandra. Det händer ganska ofta, att då teorien skall omsättas i praktiken, så står den sig slätt inför den rama verkligheten. Så blev ofta fallet härvidlag. Det visade sig, att en i fråga om lärdomsmeriter högt kvalificerad person vid utövandet av sin prästerliga gärning icke alls motsvarade de förväntningar, som man gjort sig, allt under det att en kyrkoherde på en kanske lika krävande plats, som icke var begåvad med privilegierade kompetensvillkor, på grund av sin praktiska läggning skötte sina åligganden mycket bättre. För några år sedan strök Kungl. Maj:t ett streck över hela extrakompetenshistorien, och numera är varje prästman berättigad att söka alla prästerliga tjänster. Men det hindrar icke, att mången, som därtill har lust och fallenhet, avlägger högre examina, vilka ju alltid ha sin betydelse och räknas som en extra merit vid förslags upprättande.

Vid *folkskolan* har man endast en examen, evad det gäller stad eller landsbygd. Det finns visserligen en mindre examen, som berättigar till erhållande av anställning vid *småskolan*, men detta är ju helt naturligt, då denna småskola utgör endast en *förberedelse* till den egentliga folkskolan.

Något yrkande att tvenne examina för folkskolan anordnas, en *högre*, avsedd för de mera bemärkta befattningarna, och en *lägre*, avsedd för de övriga, har, mig veterligt, ej framkommit.

Vår nuvarande organist- och kantorexamen med sina kurser för godkända betyg upp till Berömlig är så pass omfattande, att den bör kunna räcka såsom kompetensvillkor för samtliga platser i riket. Skulle emellertid utvecklingen på någon plats tarva någon komplettering i t. ex. instrumentation och orkesterbehandling m. m., så kan detta lätt ske utan att man behöver riva sönder det nuvarande examensväsendet.

Man bör aldrig stifta lag efter *undantagsförhållanden*.

Om tvenne examina inrättades, skulle helt visst den lägre examen komma att betraktas som *mindervärdig* och anseendet för innehavaren av sådan examen bliva därefter. De reala verkningarna torde icke bliva mindre ödesdigra, då frågan om lönereglering i sinom tid skall behandlas.

Här föreligger sannerligen skäl för betänkligheter inför ett sådant förslag, som Musikaliska Akademien kommit fram med.

En sak i vår nuvarande examen bör dock rättas: I stället för nuvarande *tre* betygsgrader, B, AB och A, med sina långa distanser mellan varje grad, bör införas samma betygsgrader, som gälla vid våra andra undervisningsverk, nämligen betygsgraderna B, Ba, AB, a och A. Härigenom kan en mera noggrann värdesättning av kunskapsmättet åstadkommas.

Jag har med detta inlägg endast velat rikta uppmärksamheten på att en av organistkårens livsfrågor är i färd med att lösas av Musikaliska Akademien, utan att den kår, som det gäller, lämnats tillfälle att yttra sin mening. — För övrigt synes det mig anmärkningsvärt, att Centralstyrelsen för Sveriges allm. Org. och kantorsförening under de senaste decennierna så sällan hänskjutit frågor av vital betydelse till prövning och uttalande av stiftsöfvereningarna.

Fredrik Hjort.

## Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspressen.

### II.

Den redogörelse för kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspressen, som påbegyntes i förra numret, fortsattes härnedan.

Två av de danska representanterna, organist Julius Foss, ordförande i och representant för Dansk Organist- og Kantorsamfund, och slotsorganist Th. Gilberg, ordförande i och representant för Dansk Organist- og Kantorforening, ha i Dansk Kirkemusiker-Tidende (n:r:is 12/1927 och 1, 2/1928) infört redo-

görelser för mötet, ur vilka följande utdrag meddelas:

Herr J. Foss skriver bl. a.:

— — —

Morgentjenesten om Lördagen var derimod en rigtig liturgisk Gudstjeneste — —

Ved denne og efterfølgende liturgiske Tjenester tog Sangerne Plads i Højkoret, Herrerne, hvoriblandt en Del unge Præster, i Korets Sydside, Damerne i Korets Nordside, medens der til Altertjenesten fungerede 3 Præster foran Alteret. Og ved disse Lejligheder naaede denne Kirkesangshøjtid saavel sangligt som gudstjenstligt sine Kulminationspunkter. Selv bortset fra, at den

liturgiske Tjeneste baade fra Præsternes og fra Sangernes Side udførtes virkelig smukt, og det gjorde den, indebar den saa store religiøse Værdier, at den maatte bundfælde sig i Troslivet. Ja selv hos Tilhørere uden Berøring med Kirke og Menighed maatte den efterlade Indtryk af aandelige Værdier, der maaske kan faa Evighedsbetydning ogsaa for dem. Den liturgiske Sang var paa svensk Sprog til gregoriansk Musik og blev sunget unisono — heldigvis uden ledsagende Orgelspil. Det var betagende at høre de hellige Ord fremført paa denne Vis, sunget i Hjertets Enfoldighed med de hellige, oldkirkelige Melodier. Det er, som om den giver større Betingelser for virkelig Fromhed, end Prædikenen kan, denne være sig nok saa fuldkommen i enhver Henseende.

Om Eftermiddagen Kl. 4 holdtes Kirkekoncert i St. Lars Kirke med Orgelspil af Prof. *Otto Olsson* fra Stockholm, som spillede en Række interessante Kompositioner fra den Før-Bach'ske Periode, og Strängnäs Stifts Kirkesangerforbund under Ledelse af Kantor *Andrén* fra Ørebro sang nogle Korsange fra Renæssancetiden. Saa-vel denne som efterfølgende Koncerter var af betydelig Interesse, og de udførte Kompositioner vidnede om et intensivt og maalbevidst Arbejde med den religiøse Kunstmusik. Om Aftenen holdtes i Domkirken en Koncert udelukkende af Korsang, hvoraf en Midterafdeling udførtes af det samlede, tusindstemmige Kor og var af mægtig Virkning, især Händels Sejrskor af Oratoriet »Judas Makkabæus» og Bachs Bearbejdelse af Hasslers Melodi, der nu bruges til »O Hoved, højt forhaanet». En Del Korsange af nyere Oprindelse var problematiske i Henseende til musikalsk Værdi.

Søndag den 16. var en næsten for indholdsrig Dag, der begyndte med festlig Højmesse-tjeneste i begge Byens Kirker.

Da denne Koncert (søndagens middagskoncert) var forbi, samledes en Del i Latinskolen Aula for at høre Prof., Geheime-raad *Smend* fra Münster holde Foredrag om tysk Kirkesangarbejde i de sidste ti Aar. Prof. S. begyndte med at fremhæve, at der maa skelnes skarpt imellem religiøs Musik og Kirkemusik eller gudstjenstlig Musik. Men da han senere i Foredraget skulde til nærmere at udrede, hvad han betragtede som hørende til den ene eller den anden Gruppe, aabenbarede han Anskuelser, der i væsentlig Grad afviger fra, hvad vi mener er gudstjenstlig Musik eller blot religiøs

Musik. Foredraget overværedes af Prins *Eugén*.

Foredraget var næppe til Ende, før den næste Koncert i Domkirken fandt Sted. Ved denne medvirkede Prof. *A. Schweitzer* med Bachske Kompositioner og gjorde som altid et dybt Indtryk. Desforuden opførtes med Kor, Orgel og Orkester J. S. Bachs Magnificat, der i det store og hele fik en smuk Udførelse. Efter at have hørt Prof. Smends Foredrag virkede dette Magnificat næsten som Illustration, idet det med største Klarhed slog fast, at denne Bachske Musik vel er baaret af den dybeste og inderligste Tro, men i hele sin Udtryksmaade fjerner sig meget langt fra, hvad der rettelig kan betegnes som gudstjenstlig Musik, og demonstrerede Bachs Musik som *religiøs Koncertmusik*, medens Prof. Smend havde anbragt den under Rubriken Kirkemusik.

Søndagen sluttede saa med en liturgisk Aftenbøn, 2: Kompletorium og Prædiken af Pastor, Dr. *Mollis-Mellberg* fra Helsingfors; og som Søndagen sluttede paa skønneste Vis, begyndte Mandagen med en liturgisk Morgenbøn 2: Matutin eller Ottesang. Den prægtige, gotiske Domkirke, der kan rumme godt og vel 3000 Mennesker, har været ganske fyldt til næsten alle Tjenester og Koncerter, skønt der til de sidste kun var Adgang mod Entré. Ved Morgenbønnen om Mandagen var Kirken dog ikke nær fyldt.

Man maatte igen kritikløst give sig ind under den gregorianske Sangs ejendommelige og enfoldige Maade at frembære Ordene, saa de fylder Hjertet med Lov og Tak til Gud, fordi han har helliget disse Toner til Gudstjenestens Forskønnelse og Højnelse. Hvor maa de Mennesker i Grunden være fattige, for hvem Tonernes Deltagelse i Guds Tjeneste er noget ligegyldigt eller maaske noget endda ringere! Her i Sverige har man forsøgt ogsaa i Landsbykirker at indføre liturgiske Tekster med gregoriansk Musik, og det viser sig ikke allene at kunne gøres med minimale Midler, men at Menigheden ogsaa viser Modtagelighed for og Glæde over denne Maade at berige Gudstjenesten paa. Disse liturgiske Tjenester er ganske fri for ethvert Præg af Koncert, hvilket ogsaa er nødvendigt, for at de tilstedeværende ikke skal føle sig som Tilhørere, men som levende Stene i Guds Tempelbygning.

Ved Koncerten i St. Lars Kirke Kl. 1 spillede den unge, fremragende Orgelspiller *Waldemar Ahlén* en Del franske Kompositioner, som klang udmærket. Samme Sted Kl. 4 holdt Prof. *Smend* fra Münster Foredrag om Komponisten *Hein-*

rich Schütz, en af Bachs betydeligste For-gængere.

Kirkesangshøjtiden sluttede Mandag Aften med en højtidelig liturgisk Guds-tjeneste i Domkirken, ved hvilken Pastor *Hauffmann* fra Lyngby i Skaane — en af Mødets ledende Personligheder — holdt en overordentlig gribende og tankevækkende Prædiken. Efter denne fulgte et liturgisk Kompletorium, sunget som ved de tidligere nævnte Gudstjenester, og denne sluttede da paa sædvanlig Vis med Bøn og Velsig-nelsen.

\*

Herr Gilberg inleder sin »Beret-ning» med denna livfulla skildring av resan genom Sverige:

Med Morgentoget 7,40 fra Malmö gik Rejsen mod Linköping. I Lund forøgedes Passagerernes Antal betydeligt, en Mængde Præster og Sangere satte straks sit Præg over de store Gennemgangsvogne, og man mærkede, at der skulde ske noget i Linköping, thi stadig hørtes dette Bynavn i Samtalerne, hvortil jeg foreløbig var tavs Tilhører. Ved alle større Stationer og Knudepunkter kom stadig Rejsende, der havde Linköping som Maal, og Pladsen i Kupéerne blev noget trang. Det var morsomt at sidde og høre og se paa alle disse glade Præster, Organister, Kantorer og Sangere, der ligesom hørte til en Familie, og Hilsener og Gensynsmil krydsede hinanden, og Mødets store Haandbog blev studeret og diskuteret baade i Kupéer og Gange.

Ved et Tilfælde opdagede mine Rejse-fæller, at jeg var Dansker, og min Haand-bog røbede, at jeg ogsaa skulde til det store Møde i Linköping. Der blev en Præsenteren og Udveksling af Haandtryk, og snart var jeg optaget i det smukke Broderlag og fik mangan fornøjelig Sam-tale om vort fælles Virke ved Orgel og Kor, om Menighedssang, dens Maal og Midler, samt om Kirkemusikernes Kaar i Sverige og Danmark. Jeg stjal mig til af og til at beundre de smukke svenske Landskaber med gulbrun Skov, smukke Søer og hvirvlende Elve, store Stræk-ninger med Græs og Smaakrat, oversaaet med mos- og lavbevoksede Kampesten, — en pragtfuld og storslaaet Natur, der stemte Sindet festligt og forventningsfuldt.

— — — Lokalbestyrelsen var paa Bane-gaarden for at modtage de fremmede Gæster, og snart var alle samlet paa Trap-pen foran Banegaarden, hvor Pressefoto-graferne havde travlt med at forevige og Bestyrelsen med at præsentere Gæsterne

for hinanden og for deres elskværdige Værter, der i hjertelige Ord bød os Vel-kommen og førte os til deres gæstfri Hjem, medens Kordirigenterne og Sangerne sam-ledes i Domkirken til Prøve med forskel-lige Kor, der trolig sled i det, medens Gæsterne hyggede sig i de forskellige Hjem og blev kaldt Farbroder af børnene, en smuk svensk Skik, der i høj Grad mener, at man skal føle sig som hjemme.

— — —

I det hela ansluter sig herr Gil-berg till den av herr Foss författade artikeln. På en punkt anmäler han emellertid reservation:

— — — dog er jeg ikke enig med Hr. Foss i hans *religiøse* Opfattelse af de li-turgiske Gudstjenester med »Laudes». Baade Præster og Sangere udførte den liturgiske Tjeneste smukt, men de reli-giøse Værdier, der maatte bundfælde sig i Troslivet, fik jeg dessværre ikke Del i; for mig virkede det hele søgt og katolsk og frastødende, navnlig fordi det savnede na-tionalt svensk Præg.

Den svenske Menighedssang var beta-gende, og de forskellige Kor ydede Sang, der gik til Hjertet og ofte bragte Taarer i Tilhørernes Øjne.

Herr Gilberg avslutar sin artikel sålunda:

Stævnet er endt; hvad har det lært os? Ja, det har lært os, at Svenskerne er langt forud for os med Hensyn til *Offervilje* for at højne Gudstjenesten med god Korsang. Præsterne er især ivrige og betragter ikke Sangen og Musikken som noget, der blot taales, men er selv med og virker i Fælles-skab med Korledere og Organister for at danne baade frivillige og lønnede Kor af Menighedens Medlemmer. — I de fleste Landsbykirker i Sverige er der gode Or-geler med 2 Manualer og Pedal. Organist og Kantor er bedre lønnet end her i Dan-mark, og der arbejdes stadig paa at for-bedre deres Uddannelse. Ved stadig flere Kirker dannes faste Kor, og snart har hvert Stift sin Kirkekorforening. Korene er godt organiserede, og her har vi ogsaa noget at lære.

Naar jeg nu slutter denne lille og mangelfulde Omtale af Mødet i Linköping, finder jeg Anledning til at rette det Spørgs-maal til danske Organister og Kantorer: Skal vi ikke i Tilknytning til vor Forening paabegynde et Arbejde for at danne Kirke-kor ved vore Kirker og organisere disse Kor i Foreninger, omfattende hvert Stift?

\*

Till sist må anföras följande om-  
döme ur en artikel i »Tonekunst»  
den 10 dec. 1927, författad av or-  
ganisten i svenska kyrkan i Oslo  
Erling Kjellsby. Han yttrar:

At man i Sverige har opnaad saa  
smukke resultater i kirkemusikalsk hen-  
seende, skyldes ikke bare entusiastiske  
kirkemusikere og sangere, men ogsaa en  
aktiv interessert geistlighed som har for-  
staaelsen av liturgiens store betydning  
naar det gjælder at forhøie gudstjenstens  
skjønhed, uten at det derfor i mindste  
maate forringer den centrale betydning av  
ordet forkyndelse. Ikke mindst betydelig  
er desuten den svenske almenhets store  
interesse. Paa en av møtedagene i Lin-  
köping var hver av 4 kirkemusikalske til-  
stelninger i domkirken besøkt av 3—4 tu-  
sen tilhørere.

Gudstjenestene i domkirken blev høi-  
tidstunder som møtets deltagere sent vil  
glemme. I sin store ærbødighet for kirken  
og kirkens handlinger, staar de svenske  
menighetslemmer høiere end os nordmænd.  
Fra det øieblik hver og en, idet han kommer  
ind i kirken, bøier sit hode i stille bøn,  
gripes man av andagten og naar prestens  
»Helig, helig är Herren Zebaoth . . .» og  
videre »Herren är i sitt heliga tempel . . .»,  
lyder ut over forsamlingen, da løftes sin-  
dene til høimesse.

Den svenske menighetssang maa man  
ogsaa beundre, der som en mægtig bølge  
fyldte kirkehvælvet.

Forøvrig avholdt »Sveriges kyrkosångs-  
förbund» en række koncerter med frem-  
førelse av en række herlige korsaker av  
de gamle mestere: Bach, Händel, Præto-  
rius og Palestrina, foruten korverker av  
ældre og yngre svenske mestere.

Det var velgjørende at høre disse kir-  
kekors ydelser, som var helt igjennem  
præget av kirkelig kultur og stil. Stem-  
merne smelte sammen til en fyldig, jevn  
samklang, foredraget var rikt paa nuancer  
og tekstuttalen *gjennemført god*.

Paa kirkesangens omraade har sven-  
skene naad langt. Her har vi i Norge  
endnu det lange lærret at bleke. Interes-  
sen og viljen til at synge er tilstede og rundt  
omkring i landet findes mange sangfor-  
eninger, men smak og stilsans skorter det  
paa. Enkelte spredte tiltak paa kirke-  
sangen omraade røber at der nu burde  
være jordbund for en opvaaknen. Men  
skal det bli til noget, maa man likesom i  
Sverige slutte sig sammen til et kirkesangs-  
forbund. Dette maa da først og fremst  
mønstre sine tropper, trække op linjer for  
arbeidet som skal ha det maal for øiet at  
virke for forstaaelsen av god, kultivert  
kirkesang og desuten vaake over at der  
arbeides i den retning.

Innen vor kirkemusiker-stand og geist-  
lighed findes der mænd som kunde sætte  
arbeidet igang bare tiltaket kunde faa sit  
grep i dem.

## Sällskapet Kyrkosångens Vänners verksamhet år 1927.

### I.

Centralkommittén höll sitt årssam-  
manträde i Stockholm den 10 jan., för  
vilket förut i denna tidskrift redogjorts.  
Den stora händelsen under det gångna året  
har ju den minnesrika kyrkosångshög-  
tiden i Linköping varit, för vilken också  
utförligt redogjorts. Förnyad ansökan hos  
Kungl. Maj:t har gjorts om anslag för  
kyrkosångsrörelsen ur inflytande lotteri-  
medel, i första hand till utgivande av kyrko-  
musikalisk litteratur och liturgiska doku-  
ment, kyrkomusikaliska fortbildningskur-  
ser för präster och organister, ekonomiskt  
understöd för denna tidskrift m. m. Cen-  
tralkommitténs anhållan hos riksantikva-  
rien om nödig hänsyn till kyrkokörens

tillbörliga utrymme på orgelläktaren vid  
kyrkorestaureringar och nybyggnader har  
av honom beaktats med löfte om nödig  
hänsyn till nämnda önskemål. Till rikets  
domkapitel skulle vördsam anhållan stäl-  
las att till församlingarnas präster, orga-  
nister och kyrkoråd rikta uppmaning att  
minst vart tionde år utöva tillsyn å kyrko-  
orglarnas stämning och revidering. Tan-  
ken på en hela riket omfattande »Kyrko-  
sångens dag» har överlåtits till närmare  
utformande åt en kommitté, bestående av  
musikdirektörerna D. Åhlén och A. Andrén  
samt komminister Adell, i samråd med  
kyrkosångsförbundets centralråd.

Centralkommitténs räkenskaper för  
1927 äro reviderade och upptaga i sam-  
mandrag följande poster:

*Debet.*

Behållning från år 1926 .....	kr. 594: 90
Ränta .....	» 2: 78
Influtna årsavgifter .....	» 375:—

S:a kr. 972: 68

*Kredit.*

Räkningar å resor m. m. ....	kr. 161: 61
Årsberättelsen 550 ex. ....	» 275:—
Arvode .....	» 50:—
Div. utgifter .....	» 45: 70
Behållning .....	» 440: 37

S:a kr. 972: 68

Förestående räkenskaper ha av under-  
tecknade granskats och befunnits riktiga,  
varför ansvarsfrihet tillstyrkes för det år,  
revisionen omfattar.

Gamleby d. <sup>13</sup>/<sub>1</sub> 1928. Skeda d. <sup>17</sup>/<sub>1</sub> 1928.*S. Hagwall.**D. Glimborg.*

Under året har centralkommittén ge-  
nom döden förlorat sin förutvarande sty-  
relsemedlem prosten E. Fredlund, som i  
många år varit en trogen väktare kring  
K. S. V:s tankar och syften. Honom äg-  
nades en tacksamhetens minnesstund.

En annan smärtsam förlust göres i och  
med att centralkommitténs vördade ordfö-  
rande kyrkoherden K. G. Hauffman på  
grund av hälsoskäl icke längre anser sig  
orka med ordförandepostens krävande ar-  
bete, vilket nu lämnas i professor Gustaf  
Auléns händer. I varma och erkänn-  
samma ord ägnades honom i en gripande  
stund en varm hyllning, i vilken kyrko-  
herde Allard uttryckte den tacksamhets-  
skuld, vari vårt lands kyrkosångsrörelse  
står till kyrkoherde Hauffman. I sakna-  
den känna vi ändå, att han icke lämnar  
vår stora, heliga sak, så länge ännu kraf-  
ter och tid beskäras honom.

**II. Kretsarne.****1. Skarakretsen.**

K. S. V:s blandade kör hade under  
årets första månader åtskilliga övningar  
samt gav sedan kyrkokonserter i sex av  
stiftets större landsförsamlingar samt Lid-  
köping, Gråstorp och Falköping. Konser-  
ten i den sistnämnda staden gavs i sam-  
verkan med Västergötlands körförbund.  
Kören deltog, delvis i samarbete med  
nämnda körförbund, i den stora allmänna  
svenska kyrkosångshögtiden i Linköping  
d. 14—17 oktober. *G. Sandzén.*

**2. Linköpings stiftskrets.**

Arbetet har under det sist förflutna  
året helt varit inriktat på det stora kyrko-

sångsmötet i Linköping. Vårens repetitio-  
ner med kören avsågo sålunda att ge till-  
fälle till samövningar för körens medver-  
kan vid kyrkosångsmötet, dels i tideguds-  
tjänsterna och dels med körsånger. I  
samband med repetitionerna har kören gi-  
vit konserter och kyrkosångsafstnar. An-  
gående kyrkosångsmötet är här icke plat-  
sen att upprepa, vad därom sagts. Endast  
den förhoppningen må få uttalas, att mö-  
tet för det stift, som fått glädjen att mot-  
taga detsamma, måtte befinnas hava god  
och välsignade följder. *A. Adell.*

**3. Växjökretsen.**

Under år 1927 har kretsen anordnat  
sånggudstjänster i Gårdsby, Tolg, Fröde-  
ryd och Ramkvilla. En kör på 25 man  
svarade därvid för såväl växelsånger som  
körsånger.

Vid prästmötet i Växjö medverkade  
även kören dels i Domkyrkan vid guds-  
tjänsterna, dels också i läroverkets aula, där  
flera hymner sjöngos.

Även under år 1927 har Sällskapet an-  
ordnat ett möte med lokalkörer, som  
denna gång hölls i Öja, där omkring 200  
medlemmar av traktens kyrkokörer voro  
samlade. Konsert hölls i Öja kyrka. Dess-  
utom har kretsen lämnat reseanslag å  
500 kr. till sina medlemmar och å 200 kr.  
till kyrkokörer för deltagande i kyrko-  
sångsmötet i Linköping.

*A. V. Thornell.***4. Lunds stiftskrets.**

Föreningen har under året arbetat i  
huvudsak såsom förut för höjande av in-  
tresset för liturgiskt-musikaliska gudstjän-  
ster, matutin, vesper och completorium och  
för dessas värdigare och mera givande ut-  
förande.

Tillsamman med det nybildade Lunds  
stifts kyrkosångsförbund samt Organist-  
och kantorsföreningen har föreningen haft  
tvenne kyrkosångsdagar i Kristianstad den  
25 och 26 september med gudstjänster,  
konsert och föredrag. Dessa kyrkosångs-  
dagar, till vilka präster, organister, lärare  
och lärarinnor inbjudits, omfattades med  
stort intresse. Programmet hade följande  
utseende:

*Söndagen den 25 september:*

Kl. 11 f. m. Högmässa: predikant kon-  
traktsp. d:r M. Lundborg; mässande  
liturg kyrkoh. E. Lundblad, Dalby.

Kl. 3 e. m. Konsert av Karlskrona kyrko-  
kör. Före konserten kort hälsningstal  
av biskop Edvard Rodhe.

Kl. 7 e. m. Predikan med completorium:  
predikant biskop Edvard Rodhe; liturg

pastor Bertil Åstrand; körsång av Kristianstads församlingsskôr.

Kl. 8,30 e. m. Samkvâm (smörgåsar, te, mjölk, öl).

*Måndagen den 25 september.*

Kl. 9,30 f. m. Matutin utan predikan: pastor Bertil Åstrand.

Kl. 10,15 f. m. Föredrag av prof. Gustaf Aulén: »Liturgiska och musikaliska strävanden för gudstjänstlivets förnyelse».

Kl. 11,15 f. m. Diskussion över »Kyrkosångens och kyrkomusikens ställning på landsbygden samt önskemål i sammanhang därmed»; inledare kantor H. Olbers, Kågeröd. Mötesförhandlingar. Avslutning.

Man beslöt att hos domkapitlet an hålla om plats i dess cirkulär för uppmaning till bildande av kyrkokôr inom varje församling.

Lunds stifts kyrkosångsförbund, vars ordförande är biskop Edvard Rodhe, v. ordf. musikdir. Sv. Sjöberg, Karlskrona, sekr. kantor H. Olbers, Kågeröd, och dirigent musikdir. O. Vadborg, Kristianstad, har i år med en stiftsskôr på cirka 50 personer deltagit i 6:e allmänna svenska kyrkosångsmötet i Linköping den 14—17 oktober dels självständigt, dels inom rikskören.

Föreningen har i Lund den 26 oktober anordnat ett föredrag av professorn Julius Smend, som talade över ämnet Luther und Bach.

*Josef Hartler.*

##### 5. Strängnäs stiftskrets (tillika Strängnäs stifts Kyrkosångsförbund).

År 1927 har för förbundet varit ett det allvarsamma arbetets år, då det gällt att kunna vara med vid årets kyrkosångshögtider. För detta ändamål ha dirigenter, körledare och sångare haft ett synnerligen energiskt arbete — i all synnerhet 1:ste dirigenten, direktör André, som med aldrig svikande intresse dirigerat, inspirerat och inspekterat, anordnat och tagit initiativ till mindre konserter här och där. — — För en större allmänhet har förbundet framträtt i Strängnäs d. 1/5 med en hyllningskonsert med anledning av biskop Ullmans 90-årsdag. Det var direktör André, som med förbundets elitkôr, Olaus-Petrikören i Örebro, i Strängnäs Domkyrka gav Bachs Magnificat med orkester. På hemfärden gavs kyrkokonsert i Kungsör. Gemensam kyrkosångshögtid hölls i Eskilstuna—Strängnäs—Torshälla d. 17—18/6. I samband med mötets öppnande höll lektor E. Liedgren, Västerås, ett synnerligen värdefullt och uppmärksammat föredrag om »Bättre utnyttjande av Psalmbokens (koralbokens) skatter». Den 17 gavs samtidigt kyrkokonserter i

Eskilstuna (här Magnificat m. m.) och i Torshälla. Söndag den 18 medverkade förbundskören vid högmässan i Strängnäs Domkyrka och gav på middagen kyrkokonsert där. På e. m. medverkade kören vid högtidsvesper, ävenledes i Domkyrkan.

Den 14—17/10 hade förbundet glädjen med c:a 200 sångare deltaga i den av oss gamla veteraner i kyrkosångsarbetet mycket efterlängtdade och omdrömda 1:sta rikskyrkosångshögtiden, förlagd till Linköping, där bl. a. under direktör Andréns ledning Bachs Magnificat framfördes i Domkyrkan av förbundets kärntrupper med orkester. Förutom deltagande i den stora rikskyrkokörens konserter medverkade förbundet med några separatnummer vid en konsert i S:t Larskyrkan.

Meddelaren ser tillbaka på kyrkosångsdagarna i Linköping såsom en i djupaste mening storstilad kyrkosångsfest, en den heliga sångens heliga märkeshögtid, sådan vi aldrig förr kunnat fira den i Sveriges land. Och det är min förhoppning, ja förvissning, att i mån som den heliga, rika näringen, ordets och tonernas, hinner smältas och de oundvikliga disharmonierna bland oss små människor även vid de stora tillfällena hunnit upplösas och glömmas, skall från denna högtid en den heliga sångens livgivande hänförelsevåg vålla ut över våra församlingar, vår kyrka och vårt folk — till välsignelse för oss och till vår Guds förhärsligande.

*P. H. Ydström.*

##### 6. Göteborgs stiftskrets.

Under 1927 har i ett flertal församlingar hållits vespergudstjänster, anordnade av medlemmar av kretsen.

I samband med årets prästmöte hölls i Domkyrkan en musikstund, varvid kretsens blandade kôr medverkade. För programmet hänvisas till denna Tidskrift, årg. 1927, sid. 128.

Under året har kretsen erhållit sin första donation, i det att grosshandlaren Axel Gehlin testamenterat kr. 50,000:— till sällskapets ändamål.

*Karl Holmlin.*

##### 7. Härnösands stiftskrets.

Beträffande stiftskretsens verksamhet under det gångna året är — såsom under flera år förut — föga att meddela. Det synes fortfarande vara svårt att få någon samverkan till stånd för kyrkosångsaken. Frågan om ett kyrkosångsförbund för stiftet har varit uppe vid ett kantorsmöte i Bräcke under augusti, där stiftskretsens vice ordförande, kyrkoherde D. Rudin, höll ett i övrigt av de närvarande

välvilligt beaktat föredrag angående orsakerna till kyrkosångens förfall och medlen för dess upphjälpande.

Ett kyrkosångsföredrag (kyrkosångsaf-ton) med illustrerande sångföredrag hölls av kyrkoherde Rudin Marie behådelsedag i kyrkan i Nordingrå, vilken församlingskantor varit en intresserad deltagare i de liturgisk-kyrkomusikaliska kurserna i Härnösand 1919 och Örnköldsvik 1924 och alltjämt är en vän av kyrkosångsarbetet.

Frågan om bildandet av ett kyrkosångsförbund torde nog komma upp igen, ehuru utsiktarna för dess lösning äro ovissa. Intresse för saken finnes dock avgjort på visst håll. *D. Rudin.*

#### 8. Ärkestiftets stiftskrets.

Från denna föreligger ingen redogörelse.

#### 9. Västerås stiftskrets.

De sista åren har arbetskraften sugits till stiftets kyrkosångsförbund, varför något självständigt arbete ej förekommit inom kretsen som sådan. Årsmötet hölls i Sala den 28 december 1927.

Kretsens styrelse består av: domkyrko-sysslomannen Hugo Berggren, ordf., domkyrkoorg. Herman Lindqvist, folkskolläraren Aug. Nordlund, Sala, sekr. och kassaförv., musikdir. Anders Jobs, Falun,

statens lantbruksing. Filip Olsson, Falun, och kyrkoh. Johannes Skoglund, Äppelbo.

I samband med kyrkosångsdagen i Dalarna hålles under förra halvåret av juni månad 1928 ett K. S. V.-möte.

*Hugo Berggren.*

### III.

P. M. till hrr kretsombud, sekreterare och kassaförvaltare.

1. Varje stiftskrets fattar vid sin årsammanskomst beslut med anledning av centralkommitténs räkenskaper för år 1927 (se ovanstående sammandrag).
2. Strängnäs-kretsen väljer 2 revisorer och 1 suppleant att granska centralkommitténs räkenskaper för år 1928.
3. Protokollsutdrag, utvisande kretsarnas beslut i ovanstående frågor, skola före 1 december 1928 insändas till under-tecknad.
4. Årsavgifterna torde redovisas till kyrkoherde F. M. Allard, adr. Ringås, senast 1 dec. 1928.
5. Redogörelse för kretsarnas verksamhet i år torde sändas under-tecknad senast 15 febr. 1929.

Tumba <sup>28/2</sup> 1928.

*Gabriel Grefberg.*

Komm., sekr. i K. S. V:s centralkommitté.

## Meddelanden.

**Stockholms Kyrkomusikerförening** avhöll 30 sislidne december ordinarie sammanträde i K. Musikaliska Akademiens orgelsal. Sedan en del föreningsangelägenheter behandlats, upptogs till diskussion den särskilt i huvudstaden aktuella frågan om församlingssången. Följande resolution antogs:

Föreningen håller före, att den gudstjänstfirande församlingen icke så allmänt som önskligt vore deltagar i församlingssången. Orsakerna härtill synas vara dels den för svensken utmärkande obehägenheten att offentligt vilja ge uttryck åt sina tankar och känslor, dels kanske ock brist på hänförelse inför de andliga värdena. Som medel för höjande av intresset för församlingssången kunna rekommenderas: anordnande av församlingssång med övningar i församlingssång, anmaningar från predikstolen, t. ex. i samband med de kyrkliga tillkännagivandena, att deltaga i sången, samt skriftliga uppmaningar i samma syfte å textblad eller församlingsmeddelanden, som utdelas till de gudstjänstbesökande. Därjämte vill föreningen påpeka vikten av

att planmässiga övningar i koral- och mässång anordnas såväl i skolorna som även i samband med konfirmationsundervisningen.

*David Ahlén.*

**Körledarkurs i Motala.** Organister och körledare i södra Sverige inbjudas deltaga i den kurs, som av Linköpings stifts kyrkosångsförbund anordnas i Motala den 18—28 juni instundande sommar.

En serie föreläsningar komma att hållas av teol. lic. K. Peters, i liturgik, samt av kyrkoherde F. M. Allard över ämnet: »Från Luthers tid till J. S. Bach, ett äro-rikt blad ur den evangeliska körsångens historia».

De praktiska övningarna i tonbildning komma att ledas av musikdirektören Ad. Andrén, som även leder dirigeringsövningarna och musikaliska välläsningsövningar. Musikdir. N. Kjellberg leder övningar i det gudstjänstliga orgelspelet.

Kursen är avgiftsfri. Avgiften för mat och logi har beräknats till c:a 4:50 pr dag. Som endast 25 deltagare kunna mottagas, är det bäst att i god tid insända anmälningar om deltagande.



(Forts. från omslaget 2:a sida.)

**S:t Larskyrkan.** Följande plan har fastställts: 1. Bönd.: Morén: Var mig nådig. Långfred.: Hassler-Bach: O, huvud, blodigt, sårat. Påskd.: Widéen: Uppståndsen är vår Herre Krist. Pingstd.: Olsson: Pingstsång. 4. Bönd.: Bach: Ditt namn, Jehova. Adventss.: Vogler: Hosianna. Juld.: ottan: Widéen: På krubbans strå; Lotscher: Åra vare Gud. Högm.: Morén: Var kristtrogen fröjde sig. Nyårsd.: A. Becker: Uti din nåd, o Fader blid.

**Motala kyrka.** Sönd. den 19 febr.: Konsert. Medverkande: Motala kyrkokör, fröken K. Thapper, komm. K. Gustafsson, fröken S. Molér (piano), musikdir. N. Kjellberg (orgel, dirigent). Program: Bossi: Marcia festiva; Olsson: Sions dotter (kör och piano); Olsson: Lovsjungen Herrens nåd och makt (solo, kör, piano); Sjögren: Psalm (solo, kör, piano); Arcadelt-Liszt: Ave Maria; J. S. Bach: Kantat: Fröjda dig, du återlösta skara.

## Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

### A) Enbart kyrkliga tjänster:

Klockare-, organist- och kyrkosångarebefattningen i *Östra och Västra Vemmenhögs förs.*, Mm. 1., sökes före 30 april (adr. Toftöhg). Sökanden är skyldig att mot av förs. beviljad ersättn. undervisa konf. i kyrkosång. Lön: boställe om 28 tunnld öppen åker samt kontant 763:86 kr.

Organistbef. i *Högalids förs.* i Stockholm sökes före 2 maj.

Kantors-, organist- och klockarebef. i *Hälsingborgs Gustaf Adolfs förs.* sökes före 11 maj. Lön 4,000 kr. (inkl. hyresersättn.), 2 ålderstill. å 500 kr. efter 5 och 10 års tjänst inom förs. samt dyrtidstill. Borgensförbind. för skötsel av orgeln fordras.

Organist- och klockaretj. i *Dannike förs.*, Älvsb. 1., sökes före 15 maj (adr. Långhem). Lön 400 kr. Samtidigt är lärartjänst vid Dannike folkskola (skolform C 1) ledig att sökas inom samma tid.

Klockare-, organist- och kyrkosångarebefattningen i *Kristinehamns och Varnums församlingar* sökes före 3 juni. Sökanden bör ha avlagt organistexamen vid Kungl. Musikkonservatoriet och skall ställa godkänd borgen för orgelns skötsel och vård. Lön 2,300 kr. med 2 ålderstill. å 350 kr. efter 5 och 10 års tjänstgöring samt fri bostad i klockaregården. Avgång vid 67 år med 75 % av kontanta lönen som pension. Vikarie, som i 10 år uppehållit tjänsten, finnes.

### B) Förenade med folkskollärarejänst:

I *Irsta*, Västm. 1., sökes 3:e förslagsrummet före 20 april (adr. Irsta, Västerås).

I *Hassela*, Gävleb. 1., sökes före 21 april (adr. Franshammar). Forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 500 kr. Org.-examen fordras.

I *Järstad*, Österg. 1., sökes före 24 april. Org.- o. klock.-lön 500 kr. (gudstjänst varannan predikodag).

I *Örja*, Mm. 1., sökes före 24 april (adr. Landskrona). Kantors- o. org.-lön 800 kr.

I *Altuna* (Fröslunda skola), Västm. 1., sökes före 25 april. Skolform B 1; slöjd. Klock.- o. org.-lön 550 kr.

I *Fägre* (Fägre västra folkskola), Skarab. 1., sökes före 27 april (adr. Moholm). Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 700 kr. Tillträde 1 jan. 1929. Vikariat för ht. 1928 sökes inom samma tid.

I *Segerstad*, Gävleb. 1., sökes före 3 maj (adr. Landafors). Skolform B 1. Klock.- o. org.-lön 600 kr. + ung. 1 tunnld god jord. Tillträde 1 jan. 1929.

I *Hasslösa*, Skarab. 1., sökes före 5 maj (adr. Vinninga). Skolform B 1; forts.-skola, slöjd. Klock.-lön 400 kr. (gudstjänst 2 pred.-dagar av 3).

I *Edsberg*, Örebro l., sökes före 8 maj. Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 600 kr. + ränta å 300 kr. + 2 tunnlor råg och 1 tunna vete + boställe om c:a 2 tunnld. Tillträde 1 jan. 1929.

I *Otterstad*, Skarab. 1., sökes före 10 maj (adr. Källandsö). Klock.-lön 600 kr.; till lärarlönen ränta å donation (1,500 kr:s kapital).

I *Gustaf Adolf*, Skarab. 1., sökes före 10 maj. Skolform B 2, forts.-skola. Klock.-lön 600 kr. Tillträde 1 jan. 1929.

I *Sättersta*, Söderm. 1., sökas 2 försl.-rum före 15 maj. Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Org.-, kantors- o. klock.-lön 600 kr. Tillträde ev. 1 juli 1928.

I *Holmedal*, Värml. 1., sökes före 15 maj (adr. Holmedals Bergerud). Skolform C 3, skall ändras till B 3; forts.-skola, slöjd. Org.- o. klock.-lön 500 kr.

I *Tossene*, Gbgs o. Bohus l., sökes före 17 maj. Skolform C 1; forts.-skola (jordbruksbet.). Klock.- o. org.-lön 500 kr. samt t. v. dyrtidstill. 250 kr.

I *Berga*, Kronob. l., sökes före 22 maj (adr. Lagan). Skolform C 1 b. v. Org.- o. klock.-lön 600 kr. Prov fordras i samtliga tjänster.

I *Sundby*, Söderm. 1., sökes före 23 maj (adr. Kjula, Eskilstuna). Skolform B 2; klock.- o. org.-lön 400 kr. (gudstjänst varannan pred.-dag). Bostad om 5 rum och kök. Tillträde 1 juli 1928.

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

---

**PRELUDIER** vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

**SMÅ KORALPRELUDIER** för gudstjänsten. Pris 2 kr.

**TRESTÄMMIGA MOTETTER** (Lunds Domkyrkas Körsånger 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva! 2. Vid min Jesu sida. 3. Väktare av himlens bud.  
4. Hjorten häftigt längtar. 5. Lovom Herran!

**HÖGTIDSKÖRER** (Lunds Domkyrkas Körsånger 6—10).  
Pris 1 kr.

6. Hosianna. 7. Ära. 8. Det är en ros utsprungen. 9. Ditt huvud, Jesu,  
böjes. 10. Vid Reformationsfest.

**TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER** (Lunds  
Domkyrkas Körsånger 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag. 12. Du tålig var. 13. Lovpsalm. 14. Kri-  
stus är uppstånden.

**ANDLIGA KÖRSÅNGER** för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa! 2. Din klara sol går åter opp. 3. Livets färd.  
4. Hur länge. 5. O Gud, till dig jag flyr.

**UNGDOMSKÖRER** för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana. 2. Till Norden. 3. Sångarglädje. 4. Friheten.  
5. Engelbrektsmarschen.

**TJUGOTRE BARNVISOR** för svenska skolor och hem  
av *J. Nyvall*. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sång-  
lärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat sig vara den insiktsfulle  
pedagogen och den varme barnvännen i lika hög grad, som han är den borne  
musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det be-  
kanta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet  
lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju  
eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åt-  
gårdan är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet  
icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbar-  
het, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50  
öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

*John Morén i Folkskolans Vän.*